

DATAOMBUDSMANNENS BYRÅ

INSAMLANDE AV PERSONUPPGIFTER VID ENKÄTER ANGÅENDE SJÄLVUTVÄRDERING AV UTBILDNING

Uppdaterad 27.07.2010

Guiden uppdaterades i juli 2010, och det har inte kontrollerats om den är förenlig med dataskyddsförordningen. Tillämpningen av Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning började 25.5.2018. Information om de rättigheter och skyldigheter som den medför finns på vår webbplats.

www.tietosuoja.fi

GENOMFÖRANDE AV ENKÄT ANGÅENDE SJÄLVUTVÄRDERING

Planering av enkäten
Insamlas personuppgifter med enkäten?
Har enkätens syfte definierats?
Hur undviks insamlande av onödiga personuppgifter?

Genomförande av enkäten
Har information getts om enkätens syfte?
Har om insamlandet av personuppgifter förts de samarbetsförhandlingar som avses i lagen?
Svaren är av svararna gjorda utvärderingar, som bör kunna kommenteras

Behandling av svar
Vem har till uppgift att behandla svaren?
Svaren bör skyddas för utomstående
Av enkäten görs en sammanfattning

INSAMLANDE AV PERSONUPPGIFTER VID ENKÄTER ANGÅENDE SJÄLVUTVÄRDERING AV UTBILDNING

Utförande av enkäter som anknyter till självutvärdering av utbildning

En målsättning för utvärdering av utbildningen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för inläring¹. Med utvärdering av utbildningen tryggas utbildningstjänsternas kvalitet².

Ändamålet med utvärderingssystemet är att alstra information som behövs i det lokala, regionala och riksomfattande arbetet med att utveckla och fatta beslut om utbildningen. Studerandena och deras vårdnadshavare får av utvärderingen information om hur de för utbildningen uppställda målsättningarna har uppnåtts samt till stöd för olika val.

De som ordnar utbildning bör därför planmässigt och övergripande med hänsyn till utbildningens målsättningar utvärdera den utbildning som de ger och dess effekter. Självutvärderingen omfattar utvärdering både på läroanstaltsnivå och på utbildningsarrangörsnivå, såsom kommunnivån. För den lokala utvärderingen och dess utvecklande svarar i första hand de som ordnar utbildningen. De viktigaste resultaten publiceras.

Den som ordnar undervisning eller utbildning är skyldig att medverka i extern utvärdering. Undervisningsministeriet och rådet för utvärdering av utbildningen, som verkar i anknytning till ministeriet, svarar för den externa utvärderingen och dess utvecklande. Utbildningsstyrelsen deltar som en del av nätverket för experter på utvärdering av utbildning i utvärderingen av undervisningsplanerna och inlärningsresultaten enligt examensgrunderna³.

Den information som har uppkommit vid självutvärderingen kan utnyttjas i den externa utvärderingen. Å andra sidan kan en extern utvärdering styra dem som ordnar utbildning att rikta in självutvärderingen också på sådana delområden av utbildningen, som vid respektive tidpunkt är föremål för riksomfattande utvärdering.

PLANERING AV ENKÄTEN

Insamlas personuppgifter med enkäten?

Vid en utvärdering av undervisningen kan bland studerandena göras olika slags enkäter, med vilka de kan tillfrågas om sin uppfattning om den erhållna undervisningen. Föremål för utvärdering kan vara t.ex. kvaliteten på de pedagogiska arrangemangen och personalens yrkeskunnande.

¹ L om grundläggande utbildning 21 §, Gymnasielag 16 §, L om yrkesutbildning 24 §, L om yrkesinriktad vuxenutbildning 15 §, L om grundläggande konstundervisning 7 §, L om fritt bildningsarbete 7 §, Yrkes-
högskolelag 9 §, Universitetslag 5 §.

² Om utbildningens riksomfattande målsättningar bestäms i lagar, besluts med beslut av statsrådet samt föreskrivs i av utbildningsstyrelsen utfärdade riksomfattande grunder för undervisningsplanen. Därtill föreskriver den som ordnar om utbildningen om lokala målsättningar för utbildningen i sina undervisningsplaner.

³ Se statsrådets förordning om utvärdering av utbildning 150/2003.

När enkäterna planeras bör man klargöra, huruvida i verksamheten behandlas eller uppkommer personuppgifter⁴. Utvärderingsuppgifter som gäller undervisningens kvalitet är personuppgifter, när de på något sätt kan sammankopplas med en viss lärare. Sammankopplingen kan ske inte bara med namnet utan också på grundval av någon annan omständighet. T.ex. uppgiften om vilket undervisningsämne det är fråga om, identifierar ofta också ämnesläraren åtminstone om det är känt, till vilken undervisningsgrupp svararen hör.

Om de i utvärderingsenkäterna givna svaren kan sammankopplas med lärarna, behandlas personuppgifter när enkäten genomförs. Det är också fråga om behandling av personuppgifter, när svararen framgår av enkäten.

Har enkätens syfte definierats?

Allra först skall definieras, för vilket ändamål personuppgifterna behandlas, dvs. för vad man avser att använda personregistret⁵. Myndigheternas lagstadgade uppgifter förutsätter ofta att personuppgifter behandlas. Ändamålet med behandlingen av personuppgifter definieras på basis av den registeransvariges olika åligganden. Vid enkäter gällande utvärdering av utbildning är ändamålet med behandlingen av personuppgifter en lagstadgad utvärdering av utbildningen. Definieringen av behandlingen av personuppgifter avgränsar den kommande behandlingen av personuppgifter.

Den registeransvarige⁶ svarar för att personuppgifterna behandlas i enlighet med lagens krav. Vid självutvärdering är den registeransvarige den som ordnar utbildningen och till vars lagstadgade åligganden det hör att utvärdera utbildningen. Rätten att behandla personuppgifter baserar sig på det i en annan lag föreskriva åliggandet att göra självutvärderingar⁷.

Ifall avsikten vore att använda de personuppgifter som insamlas med enkäterna förutom för utvärdering av utbildning också för något annat ändamål, borde detta framgå av definieringen av ändamålet med behandlingen av personuppgifter. En arbetsgivare kan t.ex. behandla sina arbetstagares personuppgifter för att fastslå deras utbildningsbehov. Behandlingen av personuppgifter anknyter i ett sådant fall till personaladministrationens behov.

Syftet med lagen om integritetsskydd i arbetslivet (arbetslivets dataskyddslag) är att ge svar på frågor gällande skydd för privatlivet uttryckligen på arbetslivets område. Arbetsgivaren skall insamla de personuppgifter som gäller arbetstagarna i första hand av arbetstagarna själva. Ifall personuppgifter insamlas från annat håll, bör i allmänhet inhämtas samtycke till insamlandet av uppgifterna. Insamlande av kundresponser kan emellertid utgöra ett undantag⁸.

Arbetsgivarens rätt att behandla arbetstagarens personuppgifter baserar sig på 8 § 1 momentet 5 punkten i personuppgiftslagen. Arbetsgivaren kan om arbetstagarna insamla endast med tanke på arbetsförhållandet direkt behövliga personuppgifter, vilket framgår av 3 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet. Uppgifterna skall anknyta till bevakandet av de rättigheter och skyldigheter som tillkommer arbetsförhållandets parter eller till

⁴ Personuppgiftslagen 3 § 1 punkten.

⁵ Personuppgiftslagen 6 §.

⁶ Personuppgiftslagen 3 § 4 punkten.

⁷ Behandlingen av personuppgifter baserar sig på personuppgiftslagens 8 § 1 moment 4 punkten.

⁸ Lagen om integritetsskydd i arbetslivet 4 § och lagens motiveringar RP 75/2000.

arbetsåliggandenas särskilda karaktär. Uppgifterna kan gälla t.ex. hur arbetsåliggandena utförs. Från behovskravet kan avvikelser inte göras ens med arbetstagarens samtycke. Ytterligare information finns i Arbetsministeriets broschyr Työelämän tietosuojat

Hur undviks insamlande av onödiga personuppgifter?

Den som ordnar utbildningen definierar på förhand föremålet för utvärderingen. Behandlingen av personuppgifter skall vara motiverad i sak med hänsyn till den aktuella utvärderingen⁹. I alla skeden av behandlingen, från insamlandet till förvarandet, kan behandlas endast uppgifter som behövs för den utvärdering av utbildning som just då pågår¹⁰. Enkäten skall planeras så, att onödiga personuppgifter inte samlas in.

En bedömning skall göras av det, huruvida genomförandet av självutvärderingen förutsätter att uppgifter som identifierar svararen samlas in. I allmänhet kan besvarandet ske anonymt. Särskilda skäl bör finnas till att svararens namn samlas in. T.ex. kan namnet på en svarare som deltar i en tävling samlas in med en separat kupong. Med tanke på svarens tillförlitlighet är det emellertid viktigt att säkerställa, att den som svarar är en studerande och inte vem som helst anonym person som använder internet.

Om syftet med enkäten är att klargöra undervisningens kvalitet, kan av svaret framgå vilket undervisningsämne svaren gäller. Enkäten skall emellertid utformas så, att personuppgifter om lärarna inte samlas in i onödan och utan grund. Avsikten är inte att bedöma den lärare som ger undervisningen som person, utan att utvärdera undervisningens kvalitet. Den som ger svaren skall styras att ge sakliga svar. T.ex. kan tomma svarsfält vara problematiska.

GENOMFÖRANDE AV ENKÄTEN

Har information getts om enkätens syfte?

De registrerade har rätt att få information om hur de personuppgifter som samlas in om dem behandlas¹¹. Given information bygger upp förtroendet. Den registeransvarige är ansvarig för att verkställa informationen.

Till den åt studerandena riktade enkäten skall fogas ett följebrev, i vilket berättas att besvarandet är frivilligt. I följebrevet skall också berättas vem som samlar in personuppgifterna och för vilket ändamål uppgifterna samlas in.

Lärarna skall informeras om den enkät som skall utföras och om dess syfte, om med enkäten samlas in uppgifter som gäller dem. Det är viktigt att informera om för vilket ändamål uppgifterna samlas in och åt vilka instanser uppgifter regelmässigt lämnas ut. Det är också nyttigt att känna till, hur länge det material som innehåller personuppgifter skall förvaras. Informationen kan ges t.ex. med ett meddelande i anknytning till att enkäten genomförs. Det är emellertid att rekommendera att informationen ges skriftligt.

⁹ Personuppgiftslagens 6 §.

¹⁰ Personuppgiftslagens 10 §.

¹¹ Personuppgiftslagen 24 §. I 4 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet bestäms om arbetsgivarens informationsskyldighet.

Guiden uppdaterades i juli 2010, och det har inte kontrollerats om den är förenlig med dataskyddsförordningen.

Ifall avsikten vore att använda de insamlade uppgifterna för att klargöra arbetstagarnas pålitlighet, borde arbetsgivaren berätta på förhand att sådana uppgifter samlas in. Arbetsgivaren borde berätta för arbetstagaren om uppgifter som samlats in på annat håll, före uppgifterna används för beslutsfattande som berör arbetstagaren.

Har om insamlandet av personuppgifter förts de samarbetsförhandlingar som avses i lagen?

Insamlande av personuppgifter om arbetstagare under pågående arbetsförhållande omfattas av samarbetsförfarandet¹². Arbetsgivaren skall före beslutsfattandet förhandla med personalens representanter om den planerade åtgärdens grunder, inverkningsområde och alternativ.

Svaren är av svararna gjorda utvärderingar, som bör kunna kommenteras

De personuppgifter som insamlas förutsätts vara felfria¹³. På bedömningen av uppgifternas felfrihet inverkar ändamålet med behandlingen av personuppgifter samt vilken betydelse behandlingen har för den registrerades integritet. Betydelsen av kravet på felfrihet accentueras, om uppgifterna är avsedda att användas för beslutsfattande som berör en enskild person.

Den registrerade har rätt att få veta, vilka med behandlingen av personuppgifter förenade rättigheter han har och hur dessa rättigheter blir tillgodosedda¹⁴. Var och en har t.ex. i allmänhet rätt att på begäran få veta vilka uppgifter om honom som har lagrats i olika registeransvarigas personregister¹⁵. Om den registrerade anser att uppgifterna är felaktiga, har han rätt att yrka på att en felaktig uppgift rättas¹⁶.

Emedan de uppgifter som insamlas med enkäterna är studerandenas subjektiva bedömningar av den undervisning som läraren ger, bör läraren ha möjlighet att framföra sin egen uppfattning. Rektorn kan t.ex. vid responsamtal ge varje lärare personlig respons om hur dennes undervisning har bedömts. Läraren har i detta sammanhang möjlighet att framföra sin egen uppfattning. Muntliga samtal mellan parterna faller utanför personuppgiftslagens tillämpningsområde, om det som har framförts vid samtalen inte antecknas någonstans och om de uppgifter som framkommer vid samtalen inte härrör ur något personregister.

BEHANDLING AV SVAREN

Vem har till uppgift att behandla svaren?

Personuppgifterna kan behandlas endast av de personer som behöver dem i sina arbetsåligganden. Arbetsgivaren fastställer sina arbetstagares arbetsåligganden. Det är

¹² L om integritetsskydd i arbetslivet 4 § (457/2007): Insamling av personuppgifter när någon anställs och under ett arbetsavtalsförhållande omfattas av samarbetsförfarandet enligt lagen om samarbete inom företag (334/2007), lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/1988) samt lagen om samarbete mellan kommunala arbetsgivare och arbetstagare (449/2007).

¹³ Om personuppgifters felfrihet föreskrivs i personuppgiftslagens 9 §.

¹⁴ Personuppgiftslagen 24 §.

¹⁵ Personuppgiftslagens 26 § - 27 §.

¹⁶ Personuppgiftslagens 29 §.

möjligt att de insamlade uppgifterna är sekretessbelagda¹⁷. Tystnadsplikten uppställer särskilda krav på publiceringen av resultaten¹⁸ och behandlingen av uppgifterna. Av sekretessbestämmelsen framgår, åt vem uppgifter kan lämnas ut.

Även om avsikten vid genomförandet av enkäten inte är att samla in personuppgifter som gäller arbetstagaren, kan till svaren också anknyta dylika uppgifter. Denna omständighet skall beaktas när svaren behandlas.

Den registeransvarige skall sörja för att personalen har tillräckliga instruktioner och kunskaper om hur personuppgifter behandlas och används. Också ansvar för behandlingen av personuppgifterna skall definieras.

Svaren bör skyddas för utomstående

I alla skeden av behandlingen skall personuppgifterna skyddas för utomstående¹⁹. Att publicera uppgifterna om en enskild lärare innebär att lämna ut personuppgifter, vilket är möjligt endast med personens samtycke. De svar som har fått med enkäterna kan sålunda inte visas för de andra lärarna. Enkäten skall också i datanät genomföras så, att svararna inte ser varandras svar.

Däremot kan det sammantagna vitsordet för undervisningens kvalitet publiceras som en statistisk uppgift, som inte kan sammankopplas med någon person. Då är det inte fråga om en personuppgift.

Av enkäten görs en sammanfattning

Det material som har samlats in för ett visst användningsändamål bildar ett självständigt personregister²⁰, över vilket görs upp en registerbeskrivning²¹ som är tillgänglig för alla. När studeranden på någon skala bedömer undervisningen i något ämne, är uppgifternas användningsändamål ett utvärdera och utveckla den undervisning som ges vid läroanstalten. De personuppgifter som samlas in vid självutvärderingen bildar ett separat material.

I det skede när svaren analyseras kan i svaren beaktas endast sådan information som är relevant med tanke på respektive enkät. Det är att rekommendera, att av svaren görs sammanfattningar som inte innehåller uppgifter som gäller en enskild person. Också vid publiceringen av resultaten bör tillses, att någon enskild person inte blir osakligt bemött.

Den tid under vilken svar som innehåller personuppgifter skall förvaras skall definieras²². Om det inte längre är behövt med tanke på verksamheten att förvara svaren, skall de förstöras. Förstörandet skall ske på ett tillförlitligt sätt. Också svar på enkäter som gjorts i datanät skall förstöras under samma tid.

¹⁷ Sekretessbestämmelser ingår i skollagarna och i 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Se också personuppgiftslagens 33 § om tystnadsplikt.

¹⁸ HFD har i sitt utslag HFD:2005:26 av den 10.5.2006 tagit ställning till skolutvärderingsrapporternas offentlighet.

¹⁹ Se personuppgiftslagens 5 §, 32 § samt 33 § och de sekretessbestämmelser som äger tillämpning på verksamheten.

²⁰ En definition av registerbeskrivningen finns 3 § 3 punkten i personuppgiftslagen.

²¹ Registerbeskrivning finns på dataombudsmannens byrås hemsida www.tietosuoja.fi

²² Se personuppgiftslagens 9 § och 34 §.

Guiden uppdaterades i juli 2010, och det har inte kontrollerats om den är förenlig med dataskyddsförordningen.

Av svaren bildas sålunda inte något mera permanent självständigt personregister efter det att en rapport har utarbetats om den gjorda utvärderingen. Däremot kan de sammanfattningar som gjorts av svaren förvaras också en längre tid²³.

Ytterligare information:

Offentlighet och dataskydd inom undervisningsväsendet – handledning för skolor och läroanstalter²⁴

²³ Om arkiveringen av myndigheternas handlingar finns ytterligare information på Arkivverkets hemsidor på adressen www.narc.fi.

²⁴ Utbildningsstyrelsens publikation.